

СТАНОВИЩЕ

за текста на Светлозар Ангелов Петков

„Възникване и формиране на идеята за ‚освободено пространство‘ в творчеството на
Едуардо Чилида“

дисертационен труд за придобиване на образователно-научна степен „доктор“

от проф. дфн Георги Теологов Каприев

Софийски университет, Философски факултет, Катедра История на философията

Дисертационният текст на г-н Светлозар Петков с обем 199 страници е изграден коректно спрямо националните и вътрешно-институционалните изисквания към подобен труд, има самостоятелен авторски и приносен характер, не съм установил следи от плагиатство, авторефератът е правилно конструиран, налице са и необходимият брой публикации. Текстът е подразделен в увод и четири глави, свързани и следващи се с логическа необходимост. Основната тема е творчеството на баския скулптор Едуардо Чилида (1924-2002). Това изследване на неговото творчество е първото в българската научна литература. То е приносно още със самия този факт.

Светлозар Петков няма обаче намерение да ни запознава описателно с творческия път на Чилида, а се концентрира върху теоретизирането и практиката му във връзка с неговия – намиращ адекватен израз в артистичната му практика – концепт за пространството и съответно за времето, който както е оригинален, така и се вписва в теоретичните и пластичните платформи на ХХ в. в сферите както на физиката, философията и още ред науки, така и на изкуствата в широкия смисъл на думата. Авторът полага поради това концепциите на Чилида в широк контекст: проследява източниците им и ги вкарва в координация с фигурите, оказали влияние върху неговото световъзприемане и мисъл – както негови предшественици, така и творци, работили във взаимодействие с него.

Вниманието се насочва към Чилидовото схващане за пространството и времето като „базовите понятия, определящи битието, нашия свят“ в тяхното духовно-концептуално измерение с акцент върху „празното пространство“ в работите на Чилида, тълкувано като „освободено пространство“, съществуващо в материята“ (с. 15). То „трансцендира материалността“ така, че „скулптурата загубва своята твърдост и въведеното отрицателно пространство се очертава чрез материална линия“ (с. 51). „Търсеното изчистване от материалността води към експерименти с нематериални компоненти като светлина, движение, пространство, цвят“ (с. 54). В този контекст се твърди, че „Чилида е един от първите художници, който скъсва със западния артистичен поглед, необучен и неспособен да разбира мисловната плоскост на празнотата“ (с. 92). Отчитайки обстоятелството, че „Чилида е интуитивен художник“, Светлозар Петков се насочва към анализ на „това ново усещане“ за пространство чрез поглед не само към пластичната му практика, но и към неговите философски текстове. Докато четвъртата глава представя изкуството на Чилида в неговия материален аспект, третата е посветена на синергийното взаимодействие между Едуардо Чилида и Мартин Хайдегер.

Есето на Хайдегер от 1969, „Изкуство и пространство“ не бих причислил към шедьоврите на големия философ. Но то основателно застава в центъра на вниманието на Светлозар Петков, защото извежда основни интуиции за пространството, които са валидни далеч не само за неговото светоусещане, а и на решаваща част от мислителите на ХХ в., а на това отгоре са провокирани тъкмо от работите на Чилида. (Мимоходом ще си позволя да питам защо например Рабе и Каприев трябва да се титулуват професори, обаче Хайдегер например не? В едно изследване титлите нямат никакво значение.) Анализът на г-н Петков навлиза тук в детайли. Най-голям дял внимание е отделено тъкмо на основната теза, на ядрото в концепцията на Хайдегер, а и на Чилида.

Подобно на повечето мислители от началото на ХХ в. насам, Хайдегер отхвърля всеобщата валидност на Декартово-Нютоновото схващане за пространството като хомогенен континуум и поставя въпроса за „пространстването“ в контекста на своите размишления за битието и постигането на неговата истина-неприкритост. Истинското (а не абстрактно конструираното) пространство разкрива автентичния характер на битието, настоява той. Конституирането на такова пространство и неговите измерения Хайдегер свързва с „опразването“, осигуряващо на човека обиталище. Така се генерират местата на същинската наличност на нещата. „Пустотата“, следваща очертаванията на техните граници, съвсем не е „нищо“, а е средата за синергийно взаимодействие между тях, което именно поставя под тежък въпрос класическото разделение „субект-обект“. Оттук става видима значимостта на пластичния концепт на Чилида: скулптурната пластика не е изолиран „обект“ на съзерцание, а е динамично променящ геометрията на пространството и неговата смислова натовареност, водеща в последна сметка до просветването на битийната истина в и на нещата, формиращи действителната динамична структура на същото това пространство.

Смея да твърдя, че анализите на Светлозар Петков стигат не само до адекватно тълкуване на Хайдегеровата идея, но посочват и действителният ключ за интерпретиране на позицията на Едуардо Чилида с нейната иновативност и същинска значимост. Изследването на материалните аспекти в неговото творчество може да се гледа и като аргументирано потвърждаване на така постигнатите изводи.

В заключение си позволявам твърдението, че „Възникване и формиране на идеята за ‚освободено пространство‘ в творчеството на Едуардо Чилида“ е текст, в много отношения приносен, в някои от измеренията си и отвъд сферата на компетентност на изкуствознанието в дисциплинарния смисъл на думата.

Това именно ми дава основание убедено да гласувам **за** присъждането на Светлозар Ангелов Петков на образователната и научна степен „**доктор**“.

проф. дфн Георги Каприев